

Oud worden.

Oud worden is het thema van deze overdenking, niet oud worden en jong blijven, de verleidelijke, maar door en door leugenachtige leuze. Want oud worden betekent op de terugweg zijn, minder kunnen, in meer dan een opzicht geremd worden, niet meer jong zijn, niet meer er op uit trekken om de wereld te veroveren! Zo is de werkelijkheid en wie zich door het „en jong blijven” laat meeslepen, zal, vrees ik, met die onontkoombare werkelijkheid nooit klaar komen.

Maar, al zijn dan oud worden en jong blijven onverenigbare tegenstellingen, dat betekent nog niet dat voor wie oud wordt het leven en wat het waarde geeft eigenlijk voorbij is. Helemaal niet! Elke periode van ons leven biedt de bij haar passende mogelijkheden dat leven zinvol te maken, de ouderdom zo goed als de jeugd. Maar de mogelijkheden van de eerste zijn niet dezelfde als die van de laatste. En, wie oud wordend zich vast blijft klampen aan datgene uit zijn jeugd, wat bij het klimmen van de jaren verdwijnen moet, berokkent zichzelf onberekenbare schade, maakt zich belachelijk en, het ergste van alles, onthoudt zijn medemens wat hij hun had kunnen schenken.

* * *

Als wij ons leven beginnen, worden wij op het binnengaan van de wereld der volwassenen voorbereid. Wat voor kwaads er ook te zeggen valt van de wijze, waarop wij dat doen, dat wij ons best doen onze kinderen klaar te maken voor het leven dat hen wacht, kan niet ontkend worden. Uitgerust met een zekere hoeveelheid kennis, met bedrevenheid in het vervullen van een of andere taak, met gevoel voor bepaalde zedelijke waarden, met een levensovertuiging, kant en klaar meegeregen of een in wording — gelukkig wie in het laatste geval verkeert — en, lest best, sprankelend van energie en levenslust zijn wij de weg van ons eigen zelfstandig-mens-zijn opgegaan.

Maar geheel onvoorbereid, overschrijden wij het hoogtepunt van ons leven en beginnen wij aan de neergang der jaren. Moeten wij ons er over verwonderen, dat zich in die tweede levenshelft allerlei moeilijkheden voordoen? Dat de een krampachtig vasthoudt aan de jeugd, die hem of haar ontglipt, de ander zichzelf en zijn omgeving, die dit nota bene toejuicht, overtuigt dat het nog lang niet zo ver is, door een tomeloos ten toon spreiden van energie, aldus roofofbouw plegend op zijn toch ook minder wordend lichaam?

Op het midden van de weg mijns levens hervond ik mij in een donker woud, doordat ik de rechte weg was kwijt geraakt, zo begint Dante zijn Divina Commedia. Er zijn er vele, die dan het spoor bijster worden. Hun levensweg wordt omgebogen en zij gaan niet mee. De opgang der jaren ligt achter hen en zij weigeren dit te zien. Dan komen vroeg of laat de moeilijkheden, niet door het afnemen der lichaamskrachten, niet door het wegvallen van mogelijkheden, welke onherroepelijk tot het verleden behoren, maar doordat men blijft protesteren tegen de ingetreden veranderingen en daardoor geen oog heeft voor nieuwe mogelijkheden.

Voorbeelden? Zij liggen voor het grijpen. Hoe menige toegewijde moeder, levend middelpunt van een goed gezin, betreurt niet heimelijk, dat de kinderen zo gauw groot worden, dat zij beginnen hun eigen weg te gaan, dat zij haar kostbaar bezit, o dat vreselijke woord bezit, al zo spoedig zal moeten afstaan! Hoe vaak wordt de vreugde om de groei, om de eigen ontplooiing van die jonge levens, gedempt door de vrees voor wat komen moet: het uitvliegen! Hoe leeg is het huis, als de kinderen de wereld ingegaan zijn, hoe moeilijk is het dan verder te gaan! Geen wonder, men heeft deze onaangename toekomst van zich afgeschoven. „Niet er aan denken, niet over praten, het komt al gauw genoeg,” dat was de hoogste levenswijsheid. Alsof het niet veel vruchtbaarder is de onvermijdelijke toekomst voorbereid tegemoet te gaan. En natuurlijk zijn er voor een moeder,

die zo goede herinneringen en zo rijke ervaring met zich mee brengt, nieuwe mogelijkheden te over. Er zijn er zovelen die de hulp, de leiding en de liefde, welke zij geven kan, broodnodig hebben.

En, welke man die weet dat hij, als het zover is, zich uit het werkzame leven terug zal moeten trekken, neemt tijdig zijn maatregelen? Hoe gemakkelijk vindt hij argumenten om dat uit te stellen: Ik ben toch immers nog gezond, ik kan het nog aan, als nu mijn krachten te kort gingen schieten, ja dan... of Wie zou mijn werk over kunnen nemen, waar zouden de jonge mensen de ervaring vandaan moeten halen om dat goed te kunnen doen? Laten zij eerst nog maar wat leren... De mens is ondanks alle ervaring meester in de kunst van zelfmisleiding. Hoe vlot hanteert hij deze argumenten, dikwijls nog door anderen aangemoedigd en bewonderd, omdat hij nog zo flink is! Maar er steekt angst in die flinke houding, angst voor de dreigende leegte, angst, die hem ervan terughoudt zich klaar te maken deze leegte opnieuw te vullen, opnieuw!

Ik weet het wel, het is gemakkelijker gezegd dan gedaan, het is niet zo eenvoudig de wending, die onze levensweg bij het ouder worden neemt, eigener beweging te volgen, ja, voorzover nodig, er op vooruit te lopen. Ik zou het niet wagen er over te spreken, als ik niet iets van deze moeilijkheden uit eigen ervaring wist en... als ik niet iets gezien had van nieuwe mogelijkheden, mogelijkheden die wie er oog voor heeft, zien kan.

* *
*

Zijn er niet velen onder ons, die bij zichzelf opgemerkt hebben hoe met het ouder worden hun vermogen groeit om de dingen, die hen persoonlijk raken, al te zeer raken, tot hun werkelijke afmetingen terug te brengen, hoe hun oordeel milder wordt, hoe zij meer dan vroeger geneigd zijn ook de andere kant van een zaak te zien? Hoe wat uitermate belangrijk lijkt, zolang zij opgaan in hun veel-eisende werkzaamheden of meegenomen worden door de maalstroom der gebeurtenissen, aan betekenis verliest, zodra zij tot zichzelf komen en hoe dit tot zichzelf komen vaker optreedt? Ik zeg met voordacht optreedt om daarmee aan te geven, dat dit óók gebeurt, als het niet opzettelijk wordt gezocht. Is dit rustiger en milder oordelen, dit de dingen zien in hun betrekkelijkheid, een uiting van afnemende activiteit of, zoals U en ik het dertig jaar geleden in jeugdige overmoed wellicht gezegd hebben, toen het anderen betrof, een begin van seniele aftakeling? Of zou het veeleer een verblijvend teken van geestelijke groei zijn? Ik waag het op de laatste vraag ja te zeggen. Duidelijker: ik meen, dat in de groeiende neiging tot dit soort zelfbezinning en in deze veranderende geestelijke houding zich de natuurlijke ommekeer aankondigt, die het ons mensen mogelijk maakt ook de tweede levenshelft tot het onuitwikkbare einde toe een zinvolle vorm te geven. Wie deze neiging in zichzelf ontdekt, doet goed de tijd en de rust te vinden om haar voedsel te geven. Immers, hij is de nieuwe mogelijkheden op het spoor, die hem in staat zullen stellen de herfst van zijn leven tot een schoon en vruchtbaar getijde te maken, vruchtbaar voor hemzelf, maar meer nog voor anderen.

De ouder wordende mens, die met deze nieuwe mogelijkheid ernst maakt, ontdekt dat zijn leven zich niet uitsluitend afspeelt in deze wereld van werkende, haastig voortjagende of dorstig afleiding zoekende mensen, maar dat hij ook een innerlijk leven heeft, dat zijn eigen eisen stelt. In de opgang van zijn leven kon hij dat tot op zekere hoogte negeren, zich uitleven in tomeloze activiteit. Dit uitgaan in het grote leven, dit grijpen naar wat het te bieden heeft, is de natuurlijke instelling van de jeugd. De vraag of dit alles ook een verderreikende waarde heeft komt later, bij de een eerder dan bij de ander, vanzelf omhoog. En wie met deze en dergelijke vragen ernst maakt, inziet dat zij het ouder en rijper worden inleiden, hij leert de waarde van het innerlijk leven kennen. Dit betekent niet, dat hij zich uit het uiterlijk leven terugtrekt, wél, dat hij met een beter besef van wat werkelijk waarde heeft en wat niet, het minder belangrijke los kan laten, de wending in zijn levensweg meemaakt en wat hij uiterlijk ontberen moet, innerlijk vervangt door wat dan groter waarde heeft.

Het is, alsof dit herhaald tot zichzelf inkeren hem dichter brengt bij de bron van het Ene Leven, van waaruit de eindeloze veelheid van op zichzelf staande levens gevoed wordt. Is het daardoor, dat hij meer oog krijgt voor wat de mensen gemeen hebben: hun angst, hun leed, hun zorg, maar ook hun vreugde, hun wil er iets van te maken, hun hunkering naar wat echte levenswaarden? En dat hij de zo dikwijls nodeloos verscherpte tegenstellingen in hun betrekkelijkheid gaat zien en ze in overeenstemming daarmee gaat behandelen?

Zo mag het dan waar zijn, dat de drang om de persoonlijke, al te persoonlijke doeleinden na te streven minder sterk wordt, dat het werktempo afneemt, de vechtlust wegebt, met het verplaatsen van althans een deel zijner aandacht van

buiten naar binnen, voltrekt zich een wending tot de anderen, wier noden en moeiten hij beter begrijpen, zuiverder meebelevan kan, nu hij er zich duidelijker bewust van wordt, dat hij met hun lot en leven innerlijk verbonden is.

Het is alsof hij in de stilte van met zichzelf, met zijn dieper, wijder zelf alleen zijn, een bron heeft aangeboord, waaruit hem een minder op eigen ik en eigen levensbehoeften gericht inzicht toevloeit, dat hem helpt in zijn omgang met de anderen het juiste woord, de juiste daad te vinden. Het valt op, hoeveel minder vaak die omgang tot botsingen voert, waarin iets goeds gebroken wordt, hoeveel meer dan vroeger hij erin slaagt echt menselijke verbindingen tot stand te brengen.

Laat dan de lichamelijke prestaties afnemen, de fysieke vermoeidheid spoediger nopen tot rust nemen, daar kan tegenover staan, dat een geestelijk rijper worden het mogelijk maakt anders en in meer dan één opzicht beter mens onder zijn medemens te zijn. Cor Bruijn vertelt in een van de vele mooie fragmenten, die hij bijeengebracht in zijn „Wegen door de avond” van een oude Russische vrouw, die sinds 1918, opgejaagd door oorlog en revolutie, een zwervend leven heeft moeten leiden, dat in 1940, als zij bijna tachtig jaar oud is, uitloopt op een vlucht, die haar via verschillende kampen tenslotte naar Schoorl brengt, waar zij haar laatste-dagen slijt. Een troosteloos beeld van een vernield leven? Neen, een kleine sterke vrouw, die het ongeluk geknauwd, maar niet gebroken heeft. „Ik ga rijker bij deze ontheemde vandaan dan ik gekomen ben”, zegt Cor Bruijn. Ik wil niet idealiseren, zo zijn er maar heel weinig. Maar het is goed te weten en het van tijd tot tijd tegen elkaar te zeggen, dat het zo kan.

Dr. D. H. PRINS

DE ARK

Humanistisch Conferentie- en Vacantieoord.

~

TARIEVEN VOOR VOLLEDIG PENSION

Voor volwassenen: f 38,50 per week; f 6,— per dag.

Voor kinderen beneden 11 jaar: f 26,25 p. w.; f 4,50 p. d.

Voor kinderen beneden 5 jaar: f 25,45 p. w.; f 3,75 p. d.

Voor groepen speciale condities

2-, 4-, 5- en 6-persoons kamers en slaapzaal.

Bespreking van verblijf kan geschieden bij het Humanistisch Conferentie- en Vacantieoord „De Ark”, Belvédèrelaan 14 te Nunspeet, telefoon K 3412—2404.

HET WOORD VAN DE WEEK

VERSCHIJNT
WEKELIJKS
22 APRIL 1956

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT

De Heer
Mevrouw
Mejuffrouw

Onbestelbare exemplaren
terug aan:
Bleyenburgerstraat 1, Utrecht

Het Woord van de Week

Humanistische radiolezingen uitgesproken voor de Vara-microfoon.

Administratie en redactie: Humanistisch Verbond, Bleyenburgerstraat 1, Utrecht, Postgiro 304960
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 1,— p. kwart., losse numm. f 0,12, buitenland f 4,60 p.j.